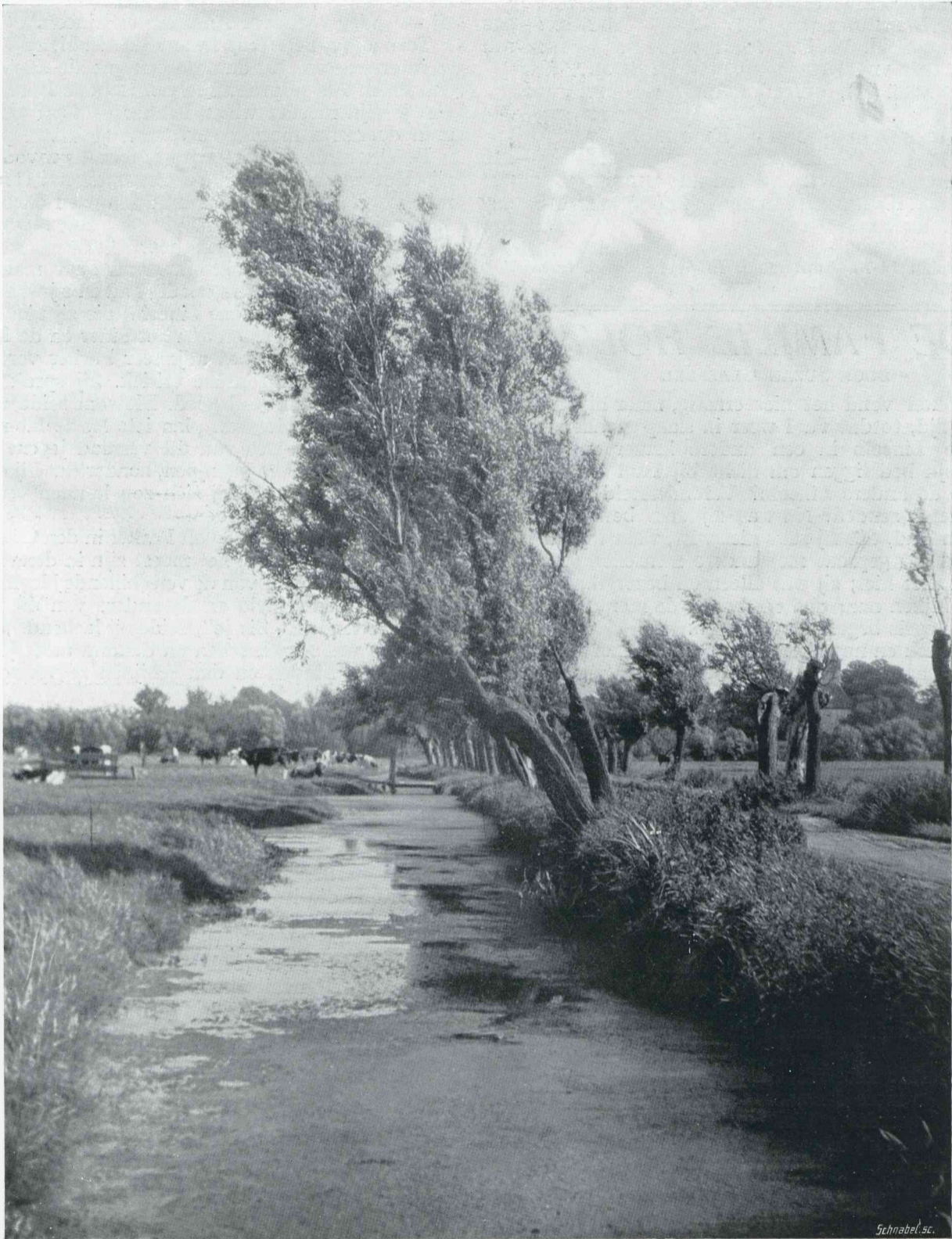

BUITEN

26^E JAARGANG N°. 18

ZATERDAG 30 APRIL 1932

VOORJAAR IN HOLLANDS POLDERLAND

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

VOORJAAR IN HOLLANDS POLDERLAND (ILL.) . . .	BLZ. 205
DE FAMILIE HOLT, DOOR SUZAN GLASPELL (2I) . . .	BLZ. 206
OISTERWIJK, HET LAND DER VENNEN (GEÏLL.), DOOR C. M. H. DE VALK	BLZ. 208—211
DE VON SIEBOLD-HERDENKING TE LEIDEN (GEÏLL.), DOOR J. G. BALLEGO	BLZ. 211—212
APHORISME, DOOR M. W. B.	BLZ. 212
HADRAMAUT, HET VERGETEN LAND VAN WIEROOK, MYRRHE EN ALOË (II), (GEÏLL.), DOOR D. VAN DER MEULEN	BLZ. 213—215
VERHALEN UIT HET OUDE DORP (KERMIS IN 'T DORP), DOOR J. L. A. KREMER.	BLZ. 215—216
EEN TOSCAANSCH STAD IN DE LATERE MIDDEL- EEUWEN, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI (15)	BLZ. 216, 207
WAAR BLIJFT DE BAAS? (ILL.)	BLZ. 216

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74-76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

DE FAMILIE HOLT

2I)

DOOR SUZAN GLASPELL

DE dokter vond het niet ernstig, maar hij bleef eenigen tijd, totdat Paul weer in slaap gevallen was. Zij legde Lincoln in een andere kamer en ging zelf op zijn bed liggen om dicht bij Paul te zijn.

Waar was de andere Lincoln? Verondersteld, dat zij om hem had moeten zenden? Nu was zij zich bewust dat hij haar verlaten had, dat zij zelfs niet wist, waar hij was. Wat beteekende al dat gepraat met andere menschen over hem? Zij had hem niet hier; zij was alleen en bezorgd.

Zij lag te kijken naar den eikeboom; de morgenstond verlichtte hem, vogels begonnen te zingen.

Paul was bleek en nog ziek den volgenden morgen, zoodat zij niet voor haar gast kon doen, wat zij van plan geweest was. Zij telefoneerde haar vader om te vragen, of mijnheer Parker de staalfabriek kon bezichtigen.

Het deed hem genoeg en hij vroeg: „Kom je ook mee? Je bent er in langen tijd niet geweest”.

„Vandaag kan ik niet, Vader, ik blijf bij Paul”.

Toen ze het hem vertelde, werd hij ongerust. „Als hij niet gauw beter is, dan zullen wij Lincoln moeten waarschuwen. Maar — hij heeft Pittsburgh verlaten”.

Een oogenblik was het stil over de telefoon.

„Heb je niets van hem gehoord?” vroeg hij.

„Neen, maar de dokter dacht niet, dat het ernstig worden zal”.

Edith telefoneerde en vroeg hen aan de lunch. Blossom accepteerde voor mijnheer Parker en vertelde, waarom zij zelf niet kon komen.

„Is hij niet leuk?” lachte Edith. „Ik vind hem wel aardig”.

„Ik ook”, zeide Blossom, „in zeker opzicht”.

Zij vond hem meer dan „aardig in zeker opzicht” na haar kort gesprek, voordat hij naar haar vader ging. Hij was medevoelend, toen hij haar zag, — bleek vanmorgen, na een slapelozen nacht.

„Maar hebben kinderen, zelfs de gezondste, niet dergelijke moeilijkheden?”

„Ja, en men moet zich niet ongerust maken, als zij die hebben — de meest gezonde kinderen”.

„Wanneer komt Lincoln terug?” vroeg hij.

„Ik weet het niet precies”.

Als zij hem eens moest laten komen! Dan zou zij het mijnheer Parker hebben te vertellen en hem vragen te trachten Lincoln in New York te bereiken. De „onvergelijkelijke Margot” zou het ongetwijfeld weten!

Zij zag mijnheer Parker niet weer, vóór laat in den middag. Edith had hem op een riviertocht meegenomen, dien Blossom had voorbereid.

Toen Blossom hem ontmoette, was zij benieuwd te weten, wat men hem verteld had. Zij wist, dat Edith niet uren met hem had doorgebracht zonder hem het een en ander te vertellen en te trachten wat te weten te komen.

„Je vriendin was erg aardig”, zeide hij.

Hij was nog zacht voor haar, alsof hij dacht aan den moeilijken dag, dien zij gehad had. Hij begon niet met vragen te stellen, maar sprak over de staalfabriek en het landschap. Een mooi land, vond hij.

„Ik ben een beetje boos op Lincoln”, zeide hij lachend, „ik zou graag eenige vacanties hier hebben doorgebracht”.

„Misschien zul je het nu wel doen, nu je ons kent”, zeide zij.

„Dat hoop ik”, antwoordde hij op zijn hartelijke manier.

De dokter kwam terug en Blossom moest hem alleen laten met de Mater. „Hij zal bij haar niet veel uitvisschen”, dacht zij — „niet veel over Ambrose of Lincoln”.

Toen zij bij hen terug kwam, scheen hij zich voor de Mater te interesseeren. Ja, dat zou een van de dingen zijn, die hij zou doen. Als je probeerde een man te leeren kennen, dan zou je zijn moeder willen kennen — haar taxeeren en den man door zijn moeder taxeeren.

Poëzie, zeide de Mater juist, moest eenvoudig zijn, vond zij. Hoe meer inhoud, hoe eenvoudiger het moest zijn en mijnheer Parker vond dat interessant en dacht, zoo meende Blossom, dat Lincoln's poëzie niet zoo eenvoudig was, als zijn moeder dat zou wenschen.

De dag had haar gesterkt, had haar nader tot Lincoln gebracht, omdat zij hem noodig had en zij was op haar hoede voor oneerlijkheid jegens Lincoln, die zij niet zou dulden.

Er waren geen gasten aan het diner en de Mater luisterde belangstellend naar wat mijnheer Parker vertelde over Engelsche en Amerikaansche critiek. Zij sprak meer dan gewoonlijk en sprak heel goed. Blossom zeide weinig; zij was moe en zij was niet van plan iets los te laten. Het scheen, dat dit huis vol was van dit verraad jegens Lincoln — al dat trachten hem te begrijpen, zonder dat hij er was om zich te verdedigen, zooals hij zich zou kunnen verdedigen tegen verkeerd begrepen worden.

Daarna ging zij met Hugh Parker in den tuin, die 's avonds op zijn mooist was (of het moest zijn in den vroegen morgen) en zij vertelde hem van de verschillende bloemen, hoe de eene van deze plaats hield en de andere van die en hoe je dat moest uitvinden. „Zie je”, zeide zij lachend „ze kunnen niet vertellen wat ze wenschen en daarom moet je dat zoo goed mogelijk uitvinden en dan schijnen ze vertrouwen in je te hebben en doen hun best”.

„Menschen zijn ook zoo”, voegde zij er bij, „soms kunnen zij het ook niet zeggen en moet je het uitvinden”.

Maar toen keek hij haar weer aan op die te onderzoekende manier.

Toen zij rond het huis wandelden, wees hij naar Lincoln's hol, halfweg tusschen de eerste en tweede verdieping gebouwd, van ander materiaal, iets apart, dat niet bij het huis behoorde.

„Wat is die mysterieuze kamer?” vroeg hij.

„Daar werkt Lincoln altijd”.

„Dat is nu de plek, die ik graag zou zien!” riep hij uit.

„Mag ik dat? Ik had je al willen vragen, waar Lincoln werkt”.

„Hij neemt nooit iemand mee er heen”.

„Als hij thuis was, zou hij mij toch wel meenemen, denk je niet?”

„Ik weet het niet”, zeide zij onzeker.

„O, ja, dat zou hij wel! Hè, alsjeblijft; morgen moet ik weg en dat is de plek, die ik het liefst van alles wilde zien”.

„Het spijt mij, dat je morgen weg moet en het spijt mij voor vandaag”.

„Wees dan nu eens lief en laat mij Lincoln's kamer zien”.

„Goed dan”, gaf zij toe. „Hij zou je zonder twijfel meenemen, hoewel niemand er komt, behalve ik”.

Hij vond den ingang grappig, door de kast, de nauwe wenteltrap af. „Net iets voor Lincoln”, lachte hij.

De kamer maakte veel indruk op hem. „Wat een plaats om te werken!”

Maar toen hij rondkeek, veranderde zijn stemming.

„Maar — ik weet het niet. Het is een beetje — te veel. Zoo — zoo verduiveld gewichtig”.

„Dat zie ik niet in”, zeide zij. „Is het niet natuurlijk, dat iemand van de dingen buiten hem afgesloten wil zijn om te kunnen werken?”

„Toch wel — ik denk van wel”, zeide hij twijfelend, „maar het is bijna — te goed gedaan”.

Hij ging aan Lincoln's schrijftafel zitten en zij in den grooten stoel, hoewel zij een schuldig gevoel had, een gevoel, dat zij daar niet moest zijn. Maar het deed haar goed daar te zijn en het feit, dat Lincoln dat bezat, dat het zoozeer zijn persoonlijkheid uitdrukte — hij zou stellig ernaar terug moeten komen. Zijn „hol” zou hem doen terugkeeren. En zij zou trachten te weten te komen, zooals zij zooeven gezegd had, wat zij trachtte te weten ten opzichte van de bloemen, wat het beste voor hem was en zij zou het leven zoo inrichten, als dat voor hem het beste was, omdat zij hem noodig had, omdat zij hem liefhad.

„O”, hoorde zij Hugh Parker zeggen en zag, dat hij haar aankeek en zij wist, dat hij gesproken had uit verwondering, medelijden, omdat er tranen in haar oogen waren.

„Lincoln heeft mij verlaten”, zeide zij.

„Wat?!”

„Waarom sta je niet op om in je handen te klappen? Wat je wilde bewerken — was al gebeurd, voordat je kwam”.

„Wel — Blossom”, zeide hij, „wel, lieve kind”. En hij scheen in het geheel niet blij.

„Maar waarom?” vroeg hij.

„O, er waren een heeleboel redenen. Zijn vader; mijn gevoelens voor zijn vader”.

„Vertel mij over zijn vader”, zeide hij op een zoo rustigen en openhartigen toon, dat zij het begon te vertellen, omdat zij dat doen moest, alsof het vertellen misschien helpen kon. Het was zoo plotseling gekomen, het was zoo verward, dat zij bijna vergeten had, hoe het gebeurd was.

Zij vertelde wat haar moeder had gezegd — over de houtwerf; de verzen over de boomen, geschreven in deze kamer. Hoe haar vader hem de bosschen liet verwoesten — hoe zij vocht om een paar dagen langer voor Lincoln om over hen te schrijven. Over al de fouten, die zij gemaakt had — de tragische fouten; over haar twist met haar vader — de miljoen-dollar twist.

„Het is vreemd”, zeide hij, „dat jij de eenige van hen was, die geen vooroordeel tegen den dwalenden vader koesterde”.

„Ik was niet zonder vooroordeel, vooral niet in het begin. Ik nam hem mee in de auto om hem eens flink onder handen te nemen. Toen —”

„Toen kreeg je belangstelling voor hem”.

Zij knikte. „Ik had nog nooit iemand gekend, als hij was. Je hebt het huis gezien, waarin ik ben grootgebracht?”

„En wat voor een huis — als je van dat soort houdt”.

„Juist. En dat soort milieu vormt een bepaald soort leven. Je wordt verondersteld alleen zekere dingen te doen en niet te maken te hebben met andere dingen. En dat stempelt je tot iets — dat veronderstelt men en dan moet je zijn wat dat van je maakt en niets anders. En omdat iedereen denkt, dat je dat bent — wel, dan ben je dat ook, tot je er beu van wordt, zóó beu, dat je het heele gedoe zoudt kunnen omverwerpen — en met Ambrose Holt omgaan”.

„Wel, ik sta paf”, zeide hij, „ik ben absoluut perplex! Woorden zijn mijn vak, maar ik heb geen woorden om je te zeggen, hoe verwonderd ik ben. Ik had gedacht, dat je een heel ander persoontje was”.

„Het hindert niet, wat je dacht, dat ik was — dit is, hoe ik ben en wat een heerlijke verwarring heb ik gesticht en wat moet ik nu doen? Mijn vader heeft gelijk, ik ben onervaren en ik moest maar Blossom blijven, de aardige, kleine domkop”.

„Nee, niet waar”, zeide hij. „Je kunt dat niet, want je bent dat niet”.

„Maar als dat de eenige manier is om Lincoln te bezitten?”

„Dat is absurd”.

„Misschien is dat zoo. Maar als het waar is, hoever kom je dan met te beweren, dat het absurd is?”

„Lincoln is een mysterie voor mij, maar ik kan niet begripen, waarom zelfs hij zoo overstuur zou zijn, omdat je belang stelde in zijn vader”.

„Ja, ik begrijp het. Je hebt wel over zijn vader gehoord; Edith heeft je natuurlijk wel het een en ander verteld”.

„Natuurlijk”, zeide hij lachend. „En niet zoo weinig”.

„Nu, hij is een schandvlek en dat moet hij blijven. Lincoln's leven is gebaseerd op dat idee. O, de allerlaatste man om mee om te gaan was mijn schoonvader”, zeide zij met een droevigen glimlach.

„En het is jammer”, ging zij voort, „want hij was de eerste, die mij ooit als een menselijk wezen behandelde. Hij was een wonderlijk mensch”, zeide zij ernstig, „omdat hij het beste, wat iemand in zich heeft, een kans gaf. Ik ben dus net als het paard, dat de haverkist open maakte en haver at; en nu wil ik haver”.

„Neem dat dan”, zeide hij.

Zij schudde het hoofd. „Ik wil Lincoln hebben; ik heb hem lief. Ik wil hem voor mijzelf hebben en ik wil hem helpen. Hij heeft hulp noodig. Hij — hij is als een goochelaar, die moe wordt”.

„Het zou geen kwaad idee zijn”, zeide hij nuchter, „om uit te scheiden met jongleeren en waar te zijn”.

„Waar? Wat is waar? Als het waar is voor hem, is het dan niet waar?”

„Dat is een lastige vraag. Maar waarom kom je nooit met Lincoln mee naar New York?”

„Als hetgeen ik gezegd heb, die vraag niet beantwoordt, wat geeft het dan om er meer over te zeggen?”

„Je hebt toch niet veel van een dwazinnetje, Blossom”.

„Als ik er minder van had, zou ik wel een dwaas blijven”.

„Je krijgt de kans niet om een dwaas te zijn; je hebt geen gelegenheid”.

„Zeg dat niet. Ik houd van Lincoln, ik wil gelukkig zijn”.

„Arme kleine dwaas”, zeide hij met gevoel. „Arme Blossom”.

„Houd nu op met mij te bemedelijden en begin er eens aan te denken, wat wij voor Lincoln kunnen doen”.

„Ik ben tot de slotsom gekomen, dat ik niets voor Lincoln doen kan”.

Zij boog zich voorover met uitgespreide handen.

„O, alsjeblieft, geef mij nu niet het gevoel, dat ik hem zijn besten vriend heb ontnomen. Zie je het nu wel? Ik doe het allemaal verkeerd”.

„Goede hemel, jij bent toch ook een menselijk wezen, is het niet? Wat moet er gedaan worden voor jou?”

„Misschien ben ik alleen maar wat ingebeeld. En dan, wat doe ik? Ik schrijf geen verzen”.

„Onzin”, zeide hij, zijn stoel verschuivend en tegen de tafel schoppend. „Onzin!”

„Ik ga weg”.

(Wordt vervolgd)

Een Toscaansche stad in de latere middeleeuwen

(Vervolg van bladz. 216)

HET nageslacht zal ons niet de doodgravers van het vaderland noemen. De verwoesting van Florence kan ik niet dulden, al zou ik duizendmaal voor haar moeten sterven, ik ben bereid duizendmaal mijn leven voor haar te offeren”. Na deze woorden ging Farinata vertoornnd heen en zoo diep was de indruk, dat de vergadering onmiddellijk het misdadig plan liet varen en hem vrienden nazond, om hem tot terugkeeren te bewegen. Uberti wilde de macht van het volk fnuiken en de heerschappij der ridders over Florence verzekeren; met dit oogmerk had hij zich bij Siena aangesloten, het Duitsche leger naar de stad geleid en zijn vaderstad verraden. Niettegenstaande hij te Empoli haar bewaard had voor algeheele verwoesting, rekent Dante hem toch tot de verraders. Dante, die zelf Ghibellijn was en tijdens het schrijven van zijn dichtwerk in ballingschap verkeerde, gevonnisd door de Guelfen. Op een vlakte, waar de vlammen laaien, in de diepte der hel, ziet de dichter Farinata. Het veld is bezaaid met graven, waaruit vlammen schieten als waren het ovens. Overal hoorde men kreten van smart. Uit een dezer groeven hoort Dante zich vriendschappelijk toespreken: „Toscaan, ga niet heen, uw tongval klinkt zoo zoet in mijne ooren”. Het is de stem van Farinata, die nog in deze hellepijnen zijn trots en fierheid heeft behouden, „hij verheft de borst en zijn gestreng voorhoofd, alsof hij voor de gansche hel zijn verachting wilde toonen”. Farinata is zich diep van zijn schuld bewust, doch hij kan ook een motief noemen, dat hem in de oogen van het vaderland vrij zou pleiten! „Aan den veldslag heb ik niet deelgenomen en zonder redenen ware ik gewis niet overgegaan naar de vreemde gelederen. Doch in die vergadering, waar men het besluit wilde nemen, Florence te verwoesten, stond ik geheel alleen en zonder eenige medewerking heb ik haar weten te beschermen”.

(Wordt vervolgd)

BIJ OISTERWIJKS VENNEN

OISTERWIJK, HET LAND DER VENNEN

DOOR C. M. H. DE VALK

IN het hart van Noord-Brabant, in een driehoek, waarvan de steden 's-Hertogenbosch, Tilburg en Eindhoven de hoekpunten vormen, heeft moeder Natuur op vaderlandschen bodem een harer kostbaarste schatkamers: het Land der Oisterwijksche Vennen. ☞ Het is van een idyllische schoonheid, dit vennelandschap, zooals het daar sinds eeuwen ligt in mysterieuze rust te midden van de eenzame uitgestrektheid der Brabantsche landouwen. ☞ Eens, het was in 1912, dreigde een oogenblik algeheele vernietiging van dit zeldzaam stuk natuurschoon, toen de fraaie bosschen, waarin de vennen verscholen liggen, verkocht werden aan een consortium, om weggekapt te worden en als mijnhout te dienen. ☞ Dit groote onheil is aan deze landstreek bespaard gebleven, en het werd een geluk bij een ongeluk, want met één slag was de algemeene belangstelling gewekt, met als resultaat — onze natuurminnaars weten het allen —, dat het Land der Vennen is gesteld onder de hoede der Vereeniging tot behoud van Natuurmonumenten in Nederland. ☞ En sindsdien is „Natuurmonumenten” voortgegaan om deze kostbare bezitting zooveel mogelijk uit te breiden. ☞ Nog onlangs mocht zij erin slagen, dank zij veler hulp, het schitterende Staalbergen met omgeving, aan te koopen en te voegen bij het reeds verworven gebied. ☞ Honderden hectaren natuurschoon liggen daar nu ongerept, vrij toegankelijk voor het Nederlandsche volk. ☞ Waarlijk, wij mogen hier John Keats wel nazeggen:

„A thing of beauty is a joy for ever:
Its loveliness increases; it will never
Pass into nothingness; but still will keep
A bower quiet for us, and a sleep
Full of sweet dreams, and health, and quiet breathing
.....
..... yes, in spite of all
Some shape of beauty moves alway the pall
From our dark spirits.”

(John Keats. Endymion).

Aan den rand van het vennelandschap ligt, als „een schoone en welgelegen plaats”, zooals de oude kroniek zegt, het dorp Oisterwijk. ☞ Sinds de roep van de schoonheid der Brabantsche vennen over ons land is gegaan, is Oisterwijk tot een steeds meer gezocht vacantieoord uitgroeid. ☞ Het had daartoe alles mede en zoowel het gemeentebestuur als de bevolking zelve hebben dit weten te benutten. ☞ Oisterwijk heeft iets heel karakteristieks. ☞ Het is een dorp vol oude en jonge lindeboomen, waardoor het des zomers een parkachtige schoonheid heeft. ☞ Er ligt tekening van licht en schaduw over de vriendelijke, rustieke dorpshuizen, waarvan de daken schuil gaan onder het zware lommer der lindeboomen. Aanstonds voelt men zich thuis in deze landelijke sfeer, zoodra men uit het spoorwegstationnetje het dorp binnenkomt. Gaande door de Stationsstraat betreedt men „de Lind”, waarop de overigens erg gemoedelijke Oisterwijkers niet weinig trotsch zijn. ☞ Het is een langwerpige plein, waarlangs aan den huizenkant zich majestueuze linden rijen, wier breede kronen beschermend naar een pittoresk lindelaantje van stokoude boomen overhullen. Een laantje met een geschiedenis teruggaand tot in de Middeleeuwen. ☞ Oorspronkelijk een processiepad, toen het nog uitliep op de oude, thans verdwenen Onze Lieve-Vrouwekapel, is het in later jaren „trouwlaantje” genoemd, wyl op de plaats der kapel het raadhuis gesticht werd en de trouwlustige paartjes onder het loover dezer linden hun weg daarheen plachten te nemen. ☞ En waar van oudsher de linde gewijd is aan liefde en echtelijk geluk, zooals oude Volksliederen doen bevroeden, kan het geen verwondering wekken, dat echtscheidingen in Oisterwijk onbekend zijn! ☞ Het aardige oude laantje, dat door zorgvolle handen tegen verval beschermt wordt, is thans officieel „Onze-Lieve-Vrouwe-laantje” genaamd. Het heeft daarmede zijn oudsten en zeker waardigsten titel terugontvangen. ☞ Aan de Lind klopt het hart van de

Oisterwijksche gemeenschap. Men vindt er het in 1899 in modernen bouwtrant opgetrokken raadhuys met coquet torentje, een R.K. kerk met een geheel eigen architectuur, en eenige hotels. ☼ Voor den toerist zijn intusschen op deze Lind, welke veel overeenkomst heeft met de Brinken der Gooische en Drentsche dorpen, nog eenige zeer interessante bezienswaardigheden. ☼ Daa. is voor eerst de stoere Vrijheidseik vóór het gemeentehuis, geplant bij de komst der Franschen in ons land. Een bijna honderdvijftigjarige reus met kaarsrechten stam en zeldzaam fraaie kroon. ☼ Nog meer imponeerend is echter de oude lindeboom achter het raadhuys. Deze lindeboom, welke wel duizend jaar oud kan zijn, heeft van alle Oisterwijksche merkwaardigheden in den loop der eeuwen wel de grootste bekendheid verkregen. Het is een erfstuk uit de vroegste middeleeuwen, tegenwoordig zeldzaam in Brabant. ☼ De linden waren oudtijds de verzamelplaatsen der gemeene naburen. Onder hare takken werd recht gesproken en ook markt gehouden. ☼ De breede bladerkroon der Oisterwijksche linde, waaronder volgens Bachiene een geheel regiment tijdens zijn voorbijmarsch zou geschuild hebben, is sedert het midden der vorige eeuw belangrijk kleiner geworden. ☼ In de plaatsbeschrijving van Oisterwijk, dateerende van 1609, vinden wij daarover het volgende opgeteekend: „Agter de voors. capel staat een schoonen lindenboome — uijtgebreydt weesende in de ronten van 14 roeden en is dezen boom met drie rondeelen van stelligien ondervaeren en ondersteund en beneeden met zitbankiens — daer men de merkt onder houdt van botter, vlees, eijeren ende dier geelijken”. ☼ Destijds kwijnde de boom en scheen ten doode opgeschreven, doch dank zij de taaiheid van deze boomsoort is de linde de laatste jaren als verjongd uit het molm verzezen. ☼ In het Westelijk dorpsgedeelte verheft zich een imposant kerkgebouw, schepping van den genialen bouwmeester Dr. P. Cuijpers. ☼ Deze parochiekerk, gebouwd in 1895 naar het voorbeeld van den dom van Trier, verrijst als een kathedraal op het fraaie kerkplein, dat sedert 1927 gesierd is met het bronzen standbeeld van den Oisterwijkschen 17e eeuwshen volksdichter, Pater Adriaan Poirters, den „Roomschen” Vader Cats. ☼ Bezienswaardig zijn verder voor liefhebbers van kerkelijke kunst het interieur van dit kerkgebouw; voor bewonderaars van oude architectuur het gerestaureerde zeventiende-eeuwsche huis aan de Kerkstraat en voor belangstellenden in het oude gildewezen de vanen en schilden, opgehangen in de raadzaal van het gemeentehuis. ☼ Het moderne Oisterwijk heeft zich de laatste decennia geheel op een druk vreemdelingenverkeer ingesteld, waarbij ook op blijvende vestiging is gerekend. Ruime villaparken zijn aangelegd en ten deele reeds in exploitatie. ☼ Aardig gelegen uitspanningen bieden klein en groot vermaak in den vorm van speeltuin en dancing, terwijl een model-bad-inrichting in het Staalbergven eendoradois voor badgasten en liefhebbers van de zwemsport. ☼ Tenslotte trekt het openluchttheater des zomers honderden bezoekers. ☼ Een actieve Vereeniging tot bevordering van het Vreemdelingenverkeer, wier informatiebureau ten gemeentehuize gevestigd is, staat steeds paraat om alle gewenschte inlichtingen kosteloos te verstrekken. ☼ Tientallen gerenommeerde hotels en pensions, voorzien van alle comfort, wachten wederom de nieuwe gasten voor het komende seizoen. ☼ En al kan het huidige tijdsgewricht slechts tot pessimisme stemmen en zijn de vooruitzichten verre van rooskleurig, het Land der Vennen heeft zijn lichtenden horizon behouden! ☼ Ook aan Oisterwijk, zoo vreedig en vriendelijk gelegen aan den

HET WITVEN

rand der bosschen in het hart van Brabant zijn de tijden niet ongemerkt voorbijgegaan. ☼ Het heeft een veelbewogen verleden gehad met ups en downs van bloei en verval, zoodat Oisterwijk's historie waard is geweten te worden. ☼ Wanneer Oisterwijk precies gesticht is blijft een geheim van het grijs verleden. ☼ Het oudste stuk, waarnaar de gemeentelijke archivalia verwijzen, dateert van 1230, waarbij Hertog Hendrik I van Brabant aan Oisterwijk dezelfde privilegiën schonk, welke hij aan de Bossche poorters verleend had, uitgezonderd den vrijdom van tol op den Rijn. ☼ Het staat verder vast, dat het reeds in het begin van de dertiende

HET VAN ESSCHENVEN

OISTERWIJK, HET VAN ESSCHENVEN

eeuw een stapel- en marktplaats van beteekenis was. ☞ Een historische plaatsbeschrijving van Oisterwijk, dateerend van 1609, zegt hieromtrent: „Dezen vrijheijt is een schoon en welgeleegen plaats ende een soeten leugts, daer de gemeijne pasagie doorloopt van Antwerpen op den Bosch en aldaer ook transeerd de baane van Mastrigt op Holland”. ☞ Oisterwijk was toen de hoofdplaats van een der vier kwartieren, waarin de Meijerij van 's-Hertogenbosch verdeeld was en met zekeren trots wordt door den geschiedschrijver al het goede opgesomd, dat destijds in de „Vrijheid” van Oisterwijk te vinden was: „Binnen deezen vrijheijt is een treffelijke borgereij. Het meestendeel der ingeseetenen zijn hen geneerende met drapperijen van wullen lakenen, die aldaer zoo gefloreerd heeft, dat de coopliden van Oisterwijk voor dato van oorloogen met 700 lakens teffens en te zamen naer Holland ter markt zijn gevaeren”. De stijl van

het document, waaruit deze gegevens geput zijn, en dat aanvangt met de plaatsbeschrijving van Oisterwijk, is die van een warme aanbeveling, zooals die tegenwoordig door een vereeniging tot bevordering van het vreemdelingenverkeer of door een kamer van koophandel zou worden opgesteld. ☞ Het tweede deel van dit interessante geschrift is een kroniek tot 1609. Het is een doorlopende jammerklacht: „Maer alzoo zeedert de oorloogen zijn opgestaen, soo is de vrijheijt geheel verbrandt, verblaakt en bedorven, de ingeseetenen verlopen, de neering vergaen . . .” ☞ Uit de gedetailleerde feiten welke dan verder volgen, leest men den langzamen ondergang van de eens zoo bloeiende hoofdplaats van het kwartier van Oisterwijk, met een welvarende bevolking van meer dan vijfduizend zielen. De oude „Vrijheijt”, overvleugeld door verschillende der omliggende plaatsen, viel door al die ellende terug tot de onbeduidendheid van een vergeten vlek. ☞ Naast den ouden lindeboom en het veertiende-eeuwsche miraculeuse genadebeeld van Onze-Lieve-Vrouw-ter-Linde, dat thans een waardige plaats heeft gevonden in een der straal-kapellen van de majestueuze kerk van „St. Petrus Banden”, is er niet veel overgebleven, dat herinnert aan ouden luister of dagen van rampspoed. ☞ De figuren der twee grootste zonen, die Oud-Oisterwijk heeft voortgebracht, maken daarop een uitzondering. ☞ Hun namen zijn door het hedendaagsche geslacht, dat Oisterwijk als een phoenix uit zijne asche heeft zien verrijzen, vereeuwigd in brons en steen. ☞ Voor Pater Poirters, den dichter, werd een standbeeld opgericht op een der fraaiste dorpspleinen en aan Joannes van Oisterwijk, den heilige, werd een bedehuis, de R. K. kerk op de Lind, toegewijd. ☞ Het huidige Oisterwijk is een nieuwe phase van zijn bestaan ingetreden en ziet met vertrouwen de toekomst tegemoet. ☞ Van Oisterwijk, dat in enkele uren van het centrum des Lands uit te bereiken is, voeren lommerrijke wegen naar bosch en ven. ☞ Deze wandeling duurt niet lang: „'n stief kwartierke” zou men in het Noorden zeggen. En reeds op deze wegen doet de stadsmensch interessante ontdekkingen: ☞ Een Brabantsche boerenkar met groote wielen, beslagen met blinkend ijzer, daarvóór een paard, dat sterk z'n Belgische afkomst verraaft, met den haam om den nek, waaraan koperen bellen rinkelen als aan een schelleboom. Daarnaast een blauwgekielde boer, met typische zwartlakensche pet, klompen aan de voeten, eenvoudig, gemoedelijk, evenwichtig. ☞ Hier en daar ligt 'n vriendelijke villa, 'n boerenwoning, 'n hotel, tot de rand der bosschen bereikt is. ☞ De Oisterwijksche bosschen! ☞ We treden ze binnen over het smalle pad, waar de voeten wegzinken in een bronskleurig tapijt van dennenaalden en een plechtige stilte valt op ons als schrijden wij een majestueuzen tempel binnen en een scherpe geur van hars slaat

ons als wierook tegemoet. ☞ Een nieuwe mystieke wereld sluit zich open voor de zoekende menschenziel en een weldadige rust omvat haar. ☞ En al voortgaande onder het groene dak der hooge dennen licht er een zilveren schittering tusschen de onderbeplanting van gagestruiken en berkenboschjes. ☞ Tot opeens het bosch wijkt en een roerlooze waterplas, weerkantsend het blauw der luchten, vóór ons ligt. ☞ Een ven! ☞ Het is een droomgezicht van subtiële schoonheid, dit ven. ☞ Zachtkens ruischt het ranke riet aan de fluweelen oevers en in het midden mijmert op het wijde watervlak de witte waterlelie, het gouden hart naar de zon gekeerd. ☞ En rondom spiegelt zich het dichte donkere bosch in het stille water . . . ☞ Zóó ziet de eenzame wandelaar het Van Esschenven. Het is slechts een van die vele vennen, welke de groote bekoring der Oisterwijksche bosschen uitmaken en daaraan teekening geven. ☞ En elk dier vennen heeft eigen schoonheid en karakter. ☞ Wij gevoelen ons onmachtig om de weidsche groot-

OISTERWIJK. BOSCHLAAN BIJ „GROOT SPEYCK”

heid te schetsen van het Staalbergven, dat als een meer ligt tusschen de groene oevers. En op welke wijze dan de mysterieuze sfeer te beschrijven, welke ligt over het Wittenven, het Choorven, het Diaconieven? ☞ Er zijn ook vennen, welke in hunne stille intiemiteit geheel weggescholen liggen in gagelstruiken en varenplanten. ☞ Hier hebben de nachtegaal en de merel, de Kievit en de rietzanger, de wielewaal en de ijsvogel en met deze nog tientallen andere vogelsoorten, hunne nesten verborgen. ☞ Hier bloeit het donzige veenpluis, geurt de watermunt en drijft het duitblad op het donkere water. ☞ Omtrent het ontstaan der Oisterwijksche vennen gelden in hoofdzaak twee meeningen, gepubliceerd in de Verslagen der Vereeniging tot behoud van Natuurmonumenten in Nederland, door Prof. Dr. E. Dubois en Dr. J. Loric. ☞ Eerstgenoemde zet ongeveer de volgende stelling op: De vennen van Oisterwijk zijn in den tijd ontstaan, toen Rijn, Maas en Schelde op gezette tijden het Zuidelijk deel van Nederland overstroonden en groote delta's vormden. ☞ Op de delta van de Maas bleven zware ijsschotsen liggen. Waar deze ijsschotsen vastraakten, laat het zich verklaren, dat derivier het uit de bergen meegevoerde zand en grint achter deze hindernissen moest afzetten. ☞ Vele deltageulen werden op deze wijze geheel met zand gevuld en verstopt, waardoor het zand plaatse-lijk zelfs hoog boven de deltavlake kon opgestooten worden. Bij het vrij snel smelten der ijsschotsen ontstonden zoodoende gaten: onze huidige vennen. ☞ Dr. Loric geeft de volgende verklaring: De Oisterwijksche vennen zijn ontstaan door uitkolkking door den wind. ☞ In het ijstijdperk is in deze streken veel sneeuw gevallen, welke eenige malen in het jaar

snel gesmolten is en krachtige waterstroomden deed ontstaan, met veel breeder bed dan de tegenwoordige rivieren. ☞ Toen het klimaat langzamerhand warmer werd, trad in de plaats van het wijde wateroppervlak een netwerk van beken, waarvan sommige een richting van Zuid-West naar Noord-Oost, en andere van Zuid-Noord of Oost-West hadden. De eerste konden, na drooggevallen te zijn, door den wind uitgekolk worden, terwijl de andere verbindingsstukken overstoven werden. ☞ De wind heeft het zand weggevoerd en bouwde daarvan halvemaanvormige wallen op, hetgeen o. m. zeer goed waar te nemen is bij de Brouwkuip, een ven in de omgeving van „Groot Speijk”. ☞ Deze uitkolkking kon plaats vinden door langdurige droogte of hogere ligging van het land, waardoor de grondwaterspiegel in wijden omtrek daalde. Toen later een natte tijd aanbrak, of mogelijk door eene daling van den bodem, rees de grondwaterspiegel en werden de uitgewaaiide droge holten met water gevuld. ☞ Doordat de bosschen een luwe ligging aan de vennen geven, is er gaandeweg een rijke plantengroei ontstaan. ☞ Tot zoover de wetenschappelijke verklaringen, waarmede zeker gaarne genoegen wordt genomen. ☞ Moge door dit artikel nogeens de bijzondere aandacht van velen gevestigd zijn geworden op 't land der Oisterwijksche bosschen en vennen, deze kostbare schatkamer der Natuur, welke te allen tijde voor een ieder openstaat en alwaar volgens Dr. Jac. P. Thijssen, „in een zoo kleine ruimte zooveel belangrijks bijengroeit en waar tegelijk zoo mooie wandelingen zijn te maken op

een zoo gemakkelijk bereikbare plaats”. ☞ Het bestek van dit artikel gedooft niet, dat wij hierover verder uitweiden. Den belangstellenden lezer mogen wij daarvoor verwijzen naar de interessante Gids „Schoon Oisterwijk” van den tuinarchitect John. Bergmans (Uitgeverij „Oisterwijk” te Oisterwijk). ☞ Deze wandelingen strekken zich ook uit tot de prachtige Kampinasche Heide, tusschen Oisterwijk en Boxtel. ☞ De Brabantsche heidevelden, met daarboven de Hollandsche luchten, zij vormen een wonderschoone symphonie van kleuren, het penseel van een Mauve waardig.

DE VON SIEBOLD-HERDENKING TE LEIDEN

DOOR J. G. BALLEGO

DIT jaar zal het een eeuw geleden zijn, dat Jhr. Dr. Ph. F. B. von Siebold, de veelzijdig uitmuntende geleerde en ontdekker, beroemd vooral door zijn verblijf in Japan, waar hij zijn belangrijke vondsten deed op kunst- zoowel als op wetenschappelijk gebied, te Lei-

den, buiten de nu nog bestaande Zijlpoort, zijn proeftuin voor Japansche planten inrichtte. De Afdeling Leiden van de Kon. Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde besloot reeds een jaar geleden om dit voor den tuinbouw en de plantencultuur zoo belangrijke feit te herdenken door het houden van een Japansche bloementoonstelling van 4 tot 8 Mei in de Stadsgehoorzaal. Alvorens daar over meer te vertellen, zal ik onzen lezers eerst in groote trekken iets over von Sie-

OISTERWIJK. DE ACHTERSTE STROOM

bald zelf mededeelen ¹⁾. ☞ Hij was 17 Febr. 1796 te Würzburg geboren en begon in 1815 zijn studie in de medicijnen aan de hoogeschool zijner geboortestad. Zijn grootvader en vader waren beroemde chirurgen in Duitschland en daar hij reeds in 1820 promoveerde tot doctor in de medicijnen, zag het er naar uit, dat hij eenmaal — evenals zijn vader en grootvader vóór hem — het hoogleeraarsambt bekleeden zou. Het lot wilde echter anders. Onze Koning Willem I n.l. zocht een lijfarts en de groote roep die van de bekwaamheid van den jongen von Siebold uitging bezorgde dezen eene uitnoodiging om naar 's-Gravenhage te komen. Maar het rustige hofleven had weinig bekoring voor hem en op zijn verzoek werd hij in 1822 benoemd tot chirurgijn-majoor bij het Ned. O. I. Leger. Kort na zijn aankomst te Batavia werd hij als medicus geplaatst op Decima, het eiland in de baai van Nagasaki in Japan, waar vanouds onze handelsfactorij was gevestigd. In het toen voor westersche staten zoo streng gesloten Japan hadden bij uitzondering de Hollanders deze kleine vestiging, hoewel de handel aan beperkende bepalingen gebonden was. Von Siebold was hier echter in zijn element; terstond begon hij de studie van de Japansche flora en fauna. Reeds in 1824 liet hij een levende theestruik naar Indië overbrengen, alsook theezaden, waardoor het mogelijk was, dat reeds in 1827 niet minder dan 3000 theestruiken op Java groeiden, waarmede de grondslag voor de theecultuur in Insulinde gelegd was. Maar be-

1) Feiten en data zijn ontleend aan het bekende opstel van W. J. J. C. Bijleveld: „Verdwenen Glorie” in een der Leidsche Jaarboekjes.

halve met zijn onderzoekingen op het gebied der levende natuur en der topografie — hij bracht voor het eerst belangrijke gebieden van Japan in kaart — was hij daarnevens ook ijverig in de weer met zijn medische praktijk. Iedere Japansche patiënt die zich met zijn nooden bij hem aanmeldde kon op zijn hulp rekenen. Honorarium wilde hij niet ontvangen, doch zijn dankbare patiënten bemerkten al spoedig, dat niets hem aangenamer was dan zeldzame planten of kunstvoorwerpen van historische waarde. Reeds in 1825 gelukte het hem tal van kisten vol materiaal op botanisch en ethnografisch gebied over Batavia naar Leiden te zenden. Meer dan 500 soorten heesters, boomen, planten en bollen kwamen zodoende na jaren van onvermoeid streven te Leiden aan. Welk een zorg aan het verzenden van planten met zeilschepen, die soms 180 dagen onderweg bleven, verbonden was, kan men zich nu ter nauwernood indenken. Een van de zeilschepen kwam in 1830 te Antwerpen aan en moest zijn kostbare lading aldaar ontschepen. Men zond de planten naar den kruidentuin te Gent waar ze werden opgekweekt en den grondslag vormden voor een deel der alom bekende „Gentsche culturen”. Met de verzamelingen van kunst- en historische voorwerpen stichtte hij te Leiden op het Rapenburg (in het groote huis waar nu het Kantongerecht gevestigd is) zijn nog in Leiden, doch thans in een ander gebouw — naast de Akademie — gevestigd Ethnografisch Museum. Ongelooflijk groot moet de stuwkracht zijn geweest die van hem uitging, om in een tijd waarin alles zich zoo traag bewoog als honderd jaren geleden, dit alles te verzamelen, te verzenden en op te stellen. Na een zesjarigen arbeid in Japan en vele besognes in Ned. Indië vestigde von Siebold zich ter behartiging van zijne verzamelingen te Leiden. Hier was zijn aan afwisseling rijke loopbaan echter niet tot stilstand gekomen! Talrijke groote reizen maakte hij, ook in het belang van de openstelling van Japan voor het westersch verkeer en voor wetenschappelijke doeleinden. Onderwijl bestuurde hij zijn proeftuin te Leiden, hoewel hij in zijn afwezigheid veel moest overlaten aan den kundigen Chef de Culture (in die dagen was er een voorkeur voor Fransche benamingen; zoo noemde von Siebold zijn proeftuin „Jardin d'acclimatation”) J. Mater, en aan den administrateur A. Hakbijl. Intusschen kwam er een stroom van buitenlandsche, waaronder zeer voorname, bezoekers om de kunstverzamelingen en de prachtige Japansche gewassen te bezichtigen. Hooge prijzen werden door ondernemende kweekers voor de nieuwe planten besteed. Zoo werden uit den proeftuin te Leiden de prachtige planten van Japanschen oorsprong, die wij nu beschouwen als tot onze eigen flora te behooren, over al de gematigde land-

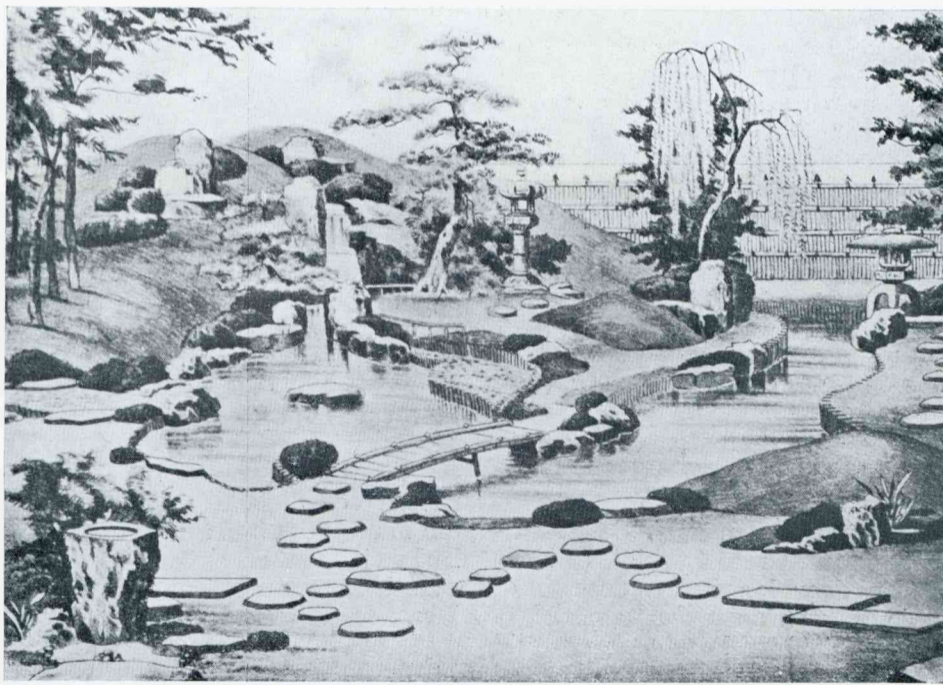
streken verspreid. Wat zouden onze tuinen zijn zonder de vele coniferensoorten, zonder de Pioenen, de Blauwe Regens, de Clematis, de dubb. Japansche Sierkersen en Deutzia's, om nu maar eens enkele bekende planten te noemen? Wat onze kassen als daar ontbraken de Camelia's, de Azalea's, Aspidistra's en zoovele andere? Het ligt dan

ook in het voornemen om te Leiden met de bloemententoonstelling een duidelijk beeld te geven van wat er uit Japan door von Siebold is ingevoerd en de geheele tentoonstelling is uitsluitend aan deze planten gewijd. Uit de vooraanstaande kwekerijen van Boskoop, Aalsmeer en ook uit verschillende andere plaatsen van ons land komt een keur van planten en bloemen in de groote zaal van het gebouw. De maand Mei is ook de bloei-maand voor de Japansche heesters en zoo kan het een schitterende kleurensymphonie worden, vooral in het midden, waar de Japansche Azalea's, de Rosa polyantha en de Hortensia's met de Spiraea's hoogtij vieren, omringd door een cmlijsting van bloeiende heesters met rotspartijen van coniferen op het podium. Prettig is het ook, dat in den foyer een collectieve Belgische inzending zal komen, waarvoor in Antwerpen en te Gent een commissie werkzaam is. Evenals de Nederlandsche, hebben ook de Belgische kweekers de roepstem in zich gehoord die hen ertoe drong om ter eere van den grooten pionier de door hem ingevoerde gewassen ten toon te stellen.

Tot steun van dit initiatief en uit sympathie voor de tentoonstelling heeft de directie van de tuinbouwschool „Huis te Lande” te Rijswijk Z.H. het plan opgevat om in de kleine concertzaal een natuurgetrouwen klassieken Japanschen tuin aan te leggen. De afbeelding geeft een idee van de ingewikkelde samenstelling met verhoogingen en waterpartijen, en van de stipte zekerheid der indeeling der indeeling. De werkelijkheid moet een indruk van rust geven, door schaarsche beplanting aangeduid. De rangschikking van de onderdeelen met het heldere water en de daarin verschietende vlugge visschen zorgt er voor, dat die rust niet van doodschen aard is. De symboliek van dit alles, die voor de bezoekers ook interessant is, wordt nader door de directrice, Mej. J. Hingst, in het op de tentoonstelling uit te geven gedenkboekje duidelijk gemaakt. Reeds een paar weken geleden is men

Foto C. J. Steenberg
PENNING, GESLAGEN TER
GELEGENHEID DER VON
SIEBOLD-HERDENKING

JAPANSCH HEUVELTUIN, ZOOALS DIE OP DE VON SIEBOLD-TENTOONSTELLING UITGEVOERD WORDT

Elk onderdeel heeft zijn symbolische betekenis

in de orangerie van „Huis te Lande” begonnen met de opstelling van den tuin — die in zijn onderdeelen naar Leiden kan worden vervoerd; dagelijks wordt er onder leiding eenige uren door de meisjesleerlingen aan gewerkt. Zodoende wordt de tentoonstelling van een klassieken Japanschen tuin, eenig tot nu toe in ons land, ook voor het onderwijs benut.

Aphorisme. Wij behoeven het beste niet te prijzen, dat spreekt voor zichzelf een eigen taal.
M. W. B.

Foto's D. van der Meulen

HET HUIS VAN SAJJID HOED AS-TAQQAAF TE SEIWOEN IN HADRAMAUT

HADRAMAUT, HET VERGETEN LAND VAN WIEROOK, MYRRHE EN ALOË

DOOR D. VAN DER MEULEN. (II)

BOVEN verwachting slaagde de kennismaking, en weldra stonden we in een kring van vrouwen en kinderen die ons nieuwsgierig aanstaarden, zelfs al enkele vragen begonnen te doen. Daar ontdekt de brutaalste een gouden tand in mijn gebit. Ze wijst de anderen er op en allen schateren. Tot antwoord laat ik grijnzend mijn tanden zien, maar dat was nog te veel, met een gil van schrik deinzen vrouwen en kinderen achteruit. Toen ze ons zagen schateren om die uitwerking kwamen ze weer gauw terug. Beiden moesten we nu onzen mond opensperren, die aan een nauwkeurig onderzoek werd onderworpen. Bij iedere ontdekking van een stukje goud werd dat met den vinger aangewezen en ging er een algemeen geschater op. De brutaalste waagde het met haar harden zwarten vinger over mijn blooten arm te wrijven om te probeeren de witte kleur er af te krabben. Een „èh!!!” van verwondering toen dat niet lukte. De mouw van mijn khakihemd werd opgeschoven . . . daar was het pas mooi wit! Aan mijn hals werd het onderzoek nu voortgezet, ja vóór ik daarop verdacht was werd m'n hemd omhoog getrokken en streek de zwarte hand bewonderend over een gewoonlijk bedekt lichaamsdeel. Onder algemeene hilariteit wilde mijn onderzoekster verder gaan, maar lachend verklaarde ik dat heusch alles verder even blank was. Of we zoo geboren waren. „Ja, zoo hebben ons onze moeders ter wereld gebracht”. Of we ons met zeep zoo wit hadden gekregen, men zei immers dat de Westelingen zich daarmee plagen in te smeren. „Nee ook dat niet”. „Wat eten jullie, drinken jullie alleen maar melk, loopen jullie wel in de zon of zitten jullie altijd in je huizen?” en zoo ging het door met vragen. Dringend werden we uitgenoodigd de nacht daar te blijven, ze zouden dan voor ons dansen met handengeklap, kijk zoo! En de pientere woordvoerster begon een Bedoeïnen-dansje. „Nee, we hebben geen tijd, we moeten verder.” „Blijf toch, we zullen jullie ieder een vrouw geven.” Ik kon niet nalaten lachend den kring van lang-niet-schoonen rond te

zien. Dadelijk begreep ze de bedoeling. „Nee de jonge meisjes zijn bij de kudde en komen tegen zonsondergang thuis . . .” Geheel opgefrist trokken we verder naar Wadi Dō'an, de groote zij-wadi van de Hadramaut-vallei, een wonder van verrassende en overweldigende schoonheid. Na de dagen van moeizaam trekken door de kleurloze onafzienbare wijldheid van het kalkplateau, waar geen ander leven te bespeuren was dan een ritselend hagedisje, zich schiefschijnlijk verbergend onder een steen, staan we nu op den drempel van ons „beloofde land”. De oogen, die gekweld zijn door de weerkatsende zonnegloed op de harde scherpe steenbonken, worden gestreeld door de liefelijke nuancen van groen daar ver beneden ons, op den bodem van de wadi. Loodrecht breekt de „djool” af, drie- tot vijfhonderd meter dieper ligt het wadi-bed, als een breede, juichende rivier van groen, waar middendoor zich windt het glanzend-witte lint van de „seil”, dat is de bedding van den stormvloed die na 'de zeer zeldzame regenbuien zich bruisend een baan zoekt door de wadi. De palmengordel ligt ingesloten tusschen de puinwallen, die reiken tot halverwege de hoogte der rotswanden. Op die steile puinhelling zijn de stadjes gebouwd, die geen vierkanten meter van den bevloeibaren dalbodem mogen innemen. De huizen zijn van leem opgetrokken, kubus-vormig, vaak vijf en meer verdiepingen hoog. Grijs-bruin als de helling waartegen ze liggen zijn bij loodrechte middagzon de stadjes haast niet te herkennen. Niemand schijnt zich bij de overweldigende hitte van dezen tijd van den dag onnoodig buiten te wagen. Geen levend wezen is te bespeuren, geen geluid dringt tot ons door, het lijkt alsof we neerblikken op een verstarde vergeten stukje paradijs, slapende een eeuwenlaap en hier wachtend op den dag der opstanding. ☒ Als we ons losmaken van de bekoring en terugkeeren tot de werkelijkheid, vinden we de karavaan wachtende aan het begin van de „aqaba”, dat is het rotspad dat omlaag voert. Het pad is zóó steil en primitief, en de af-

grond zóó dreigend, dat we met ontzetting ons voorstellen dat de zwaar beladen kameelen met hun lange pooten en hooge lijven hier langs zullen moeten. De geduldige dieren liggen te rusten met afgeladen vrachten. Nu zal de afdaling gewaagd worden! De Bedoeïengeleiders zijn in spanning, — ieder neemt slechts een paar kameelen voor zijn rekening, en dan vertrekken ze met behoorlijke tusschenpoozen. — De dieren schijnen te begrijpen wat hun wacht, met diep klagelijk gegorgel staan ze op, weifelen en draaien vóór de „aqaba” heen en weer. De geleider spreekt zijn angstige dieren toe. In melodieuze cadans klinken de woorden van lof en bemoediging, de koppen worden gedraaid naar den geleider, en langzaam zet het voorste kameel de eerste stappen op het rotspad. De anderen volgen en weldra weergalmen de rotsen van de luide bemoedigingen, gezongen door de Bedoeïenen. Langzaam en uiterst voorzichtig volbrengen de dieren in nauwe samenwerking met hun leiders, de moeilijke afdaling. ☞ In de wadi zullen we van gidsen en transportdieren moeten wisselen, want de kameelen der „aqaba's” en „djools” zijn niet geschikt voor de tochten over den vlakken, zandigen wadi-bodem. ☞ Wadi Dō'an is reeds bezocht door onze voorgangers; de oude blinde Gouverneur Bā Surra herinnert zich nog het bezoek van Hirsch en kort daarna dat van de Bents. Wij hebben bovendien goede introductie voor hem van den Wezier te Makalla. In zijn grijzen leem-burcht, gelegen hooger dan de dorpen en stadjes, dus dicht bij de plaats waar de puinwal rust tegen den rechten rotswand, worden we ontvangen als in een Middeleeuwsch kasteel. Ook de bouw van den burcht met zijn hoektorens, kanteelen en schietgaten, herinnert daaraan. Aan een zware, met ijzer beslagen en fraai besneden houten poort worden we door de wacht binnen gelaten; langs soldaten-verblijvengaande komen we aan

een tweede poort, daarna, door een stal waarin enkele koeien staan, aan een derde. — En dan zijn we in de zaal waar de blinde Gouverneur zit met zijn raadsliden, zijn zoons, kleinzons, soldaten. Een bont gezelschap waarvan de grijze patriarch het door allen geëerbiedigde middelpunt vormt. ☞ Als Bā Surra's gasten hebben we enkele goede rustdagen in Wadi Dō'an. We moeten echter verder, ons hart trekt naar het eigenlijke Hadramaut met z'n groote, nog bijna onbekende steden. ☞ Sief, de plaats waar von Wrede maar ternauwernood aan den dood ontsnapte en waar hij mishandeld en beroofd teruggejaagd werd naar de kust, waar de Bents moesten dreigen met de macht van Englands

Koningin, dat beruchte Sief kwamen we behouden voorbij, al werd ook ons getoond hoe weinig men op het bezoek van de beide nasrāni's gesteld was. Op het dak van een stal, gekweld door de nieuwsgierige straatjeugd en geërgerd door de onbeschouftheid der soldaten, brachten we een moeilijken nacht door. Het kostte ook veel moeite om transportdieren te krijgen voor de verdere reis, maar eindelijk, na véél opwinding en véél harde woorden, trokken we door de nauwe straatjes van

het sinistere Sief, begeleid door blikken en woorden vol haat. Met een gevoel van groote opluchting gingen we de hier breede en plantlooze wadi weer in, trekkende naar het Noorden. Door ons te late vertrek hadden we de ondraagelijke hitte van den middag te verduren. De temperatuur steeg tot 110, later tot 118° F. — Hadjarein, de oude stad, gelegen op een rots-eilandje in den mond van een zij-wadi, zagen we vaag door de van hitte trillende lucht, als ons verre doel. De vroolijke gezegden, gewisseld om den moed er in te houden, verstomden. Slechts verwenschingen over de lieden van Sief, die de oorzaak waren van ons late vertrek, werden nog af en toe gehoord. Dan zwijgen ook de taaisten; plot-

seling nog een woedende vloek tegen een van de uitgeputte dieren, een korte harde slag of stoot met den stok, maar verder een dof, gespannen zwijgen, en door den zengend heeten wind, met door stof geplaagde kelen en oogen gaat het voorwaarts, met slechts één gedachte meer in het suffe brein: „daar ligt het doel . . . daarheen”. ☞ De ontvangst in Had-

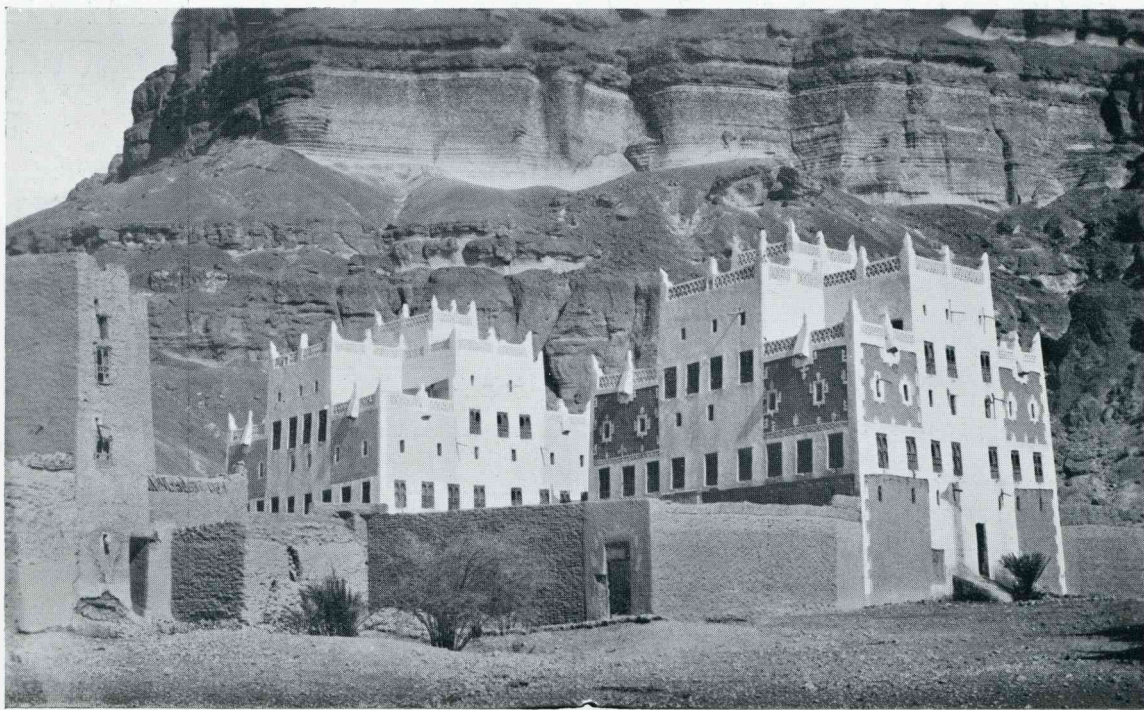
jarein maakt alles weer goed. Een Hadramiet die door jarenlang verblijf op Java Nederlandsch-onderdaanschap verwierf, zet zijn huis voor ons open en neemt de geheele doodelijk vermoeide karavaan onder zijn zorgen. Dankbaarheid voor wat hij aan goeds onderfond in een door Nederland bestuurd gebied, en echte Oosterse gastvrijheid, die dit-

maal niet door religieus-fanatisme verdrongen wordt, werkten samen om ons enkele onvergetelijke uren te Hadjarein te bereiden. ☞ In den namiddag gaat het verder door het eerste groote complex ruïnen, dateerende uit Sabaeïschen en Minaeïschen tijd, tot el-Mesjhed, een dorp midden in een vroeger berucht rooversgebied gelegen, doch waar thans, dank zij een krachtige Sajjids-familie, veiligheid heerscht. ☞ We zijn hier aan het voorportaal van eigenlijk Hadramaut. Vóór we er binnen gaan dwingt de plicht der dankbaarheid de groote, een paar uur ten Noorden van el-Mesjhed uitmondende Wadi 'Amd in te buigen, om daar Horeida te bezoeken, de vaderstad van de bij ons Bestuur op Java zoo goed bekend

WADI DO'AN IN HADRAMAUT

De stadjes liggen tegen de steile puinhellingen, en zien uit over de kruinen der dadelpalmen in de vlakke

! WAT MET LEEM, WITKALK EN WEINIG, SLECHT HOUT, BEREIKT WORDT DOOR DEN HADRAMI-ARCHITECT

staande Sajjids-familie el-Attas. ☞ Horeida zag nog geen Europeaan binnen haar muren; een vroeger ontdekkingsreiziger die het trachtte te bezoeken werd met overtuiging geweerd. Ons bereidde men echter een feestelijke ontvangst; in het nachtelijke duister, door lantaarns fantastisch belicht, schreed ik arm in arm met den Gouverneur en den leider der el-Attas-clan, gevolgd door mijn makker, gearmd met andere autoriteiten, plechtig door de straten van Horeida. In de begroetingsrede van den Gouverneur sprak deze er zijn groote voldoening over uit, dat de eerste Europeaan die de stad binnen kwam een afgezant was van de Hollandsche Regeering. In mijn antwoord zei ik, dat ook mij dit verheugde, daar ik meende dat de Hollander het recht heeft den Brit vóór te gaan in deze stad van el-Attas, de sinds tientallen jaren in vriendschaps-relatie met Hollandsche Bestuursambtenaren staande Sajjids. Horeida strijdt den ongelijken kamp tegen de natuurkrachten die het met verdroging bedreigen. Het drinkwater wordt er door groepjes zingende neger-slaven en -slavinnen opgehaald uit meer dan 100 m. diepe putten. Slechts door het uit Java gezonden geld wordt de stad der Vaders in stand gehouden en zelfs met prachtige moskeeën en woonhuizen verrijkt. ☞ Een goede vriend uit Hadramaut wilde trachten met een auto voor de eerste maal tot Horeida te komen om den vanwege de Java-relaties zéér welkomen Hollander en diens reisgenoot den zwaren tocht door het woestijnportaal van eigenlijk-Hadramaut te besparen. ☞ Op de moeilijke plekken had men een doortocht gegraven en inderdaad werd op den derden dag van ons verblijf het stille stadje opgeschrikt door de nadering van een nog nooit aanschouwd monster, dat met veel lawaai op de stad aankwam. De jeugd en de

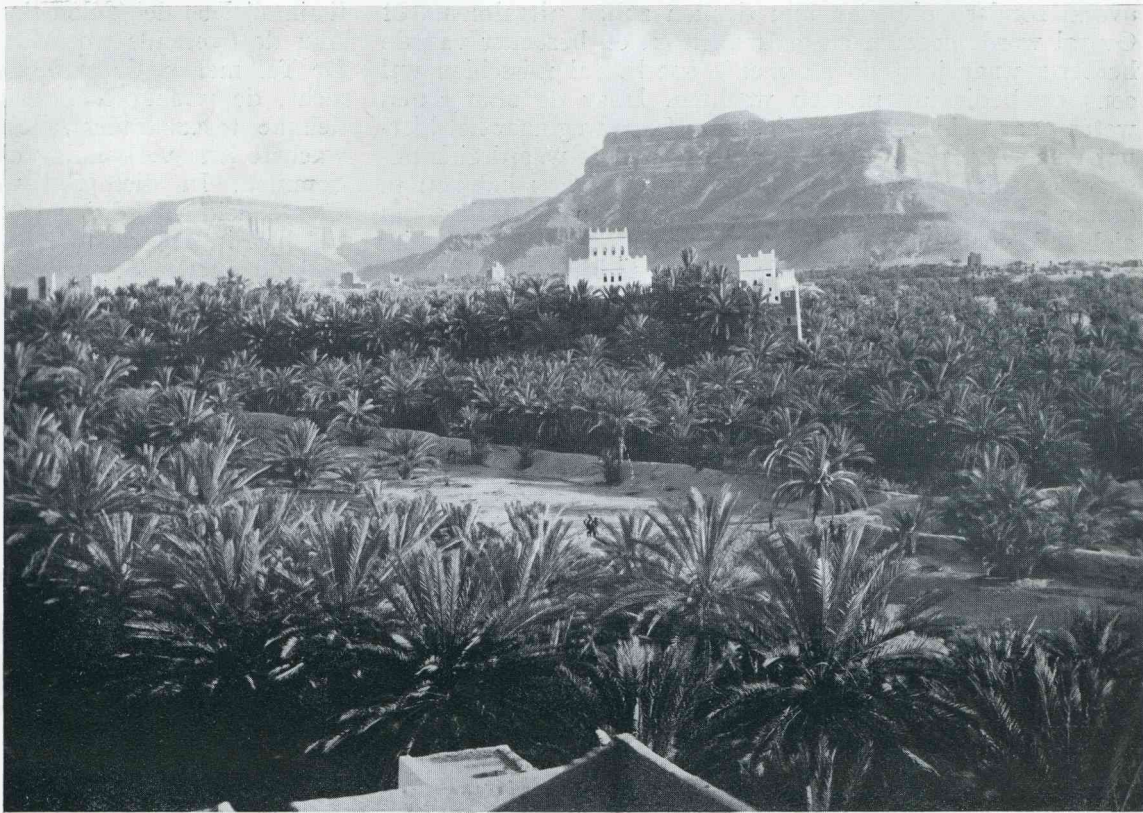
mannen liepen de straat op om van een eerbiedigen afstand dit wonder uit Allah's wereld te aanschouwen. De vrouwen klauterden naar de platte daken en vergaten zich te sluieren, in hun haast om ook wat te zien. Daar kwam er één op den inval eens even om te kijken naar het huis waarin de nasrāni's logeerden. Uit was ineens de pret! Waarschuwende gillen gingen van dak tot dak en dadelijk werden slippen van het gewaad voor de gezichten getrokken en trachtte men gebukt te retireeren. Daar stonden immers die twee nasrāni's op het dak van hun huis recht naar de vrouwen te staren, in plaats van te kijken naar het wonderding.

(Wordt vervolgd)

VERHALEN UIT HET OUDE DORP

DOOR J. L. A. KREMER
KERMIS IN 'T DORP

NIEMAND, die niet een kermis heeft meegemaakt, kan zich ook maar een flauwe voorstelling vormen, van de hoeveelheden spijs en

BLANKE ZOMERHUIZEN IN DE GRIJSGROENE DADELTOUINEN DER WADI'S

drank, die een gezonde Brabantsche maag kan verwerken. Wie aan „'n kwaoi maogske" lijdt, doet beter, maar thuis te blijven of hoede zich met dubbel koolzure soda of andere huismiddeltjes voor de gevolgen van een gastmaal, zooals dan wordt opgedischt voor familie en vrienden, die den feesttijd komen vieren! Gewerkt wordt er niet, dan bij noodzaak. Het stomme vee eischt zijn verzorging en de dagelijksche dingen moeten nu eenmaal hun beloop hebben. Maar na het middaguur stelt, met den maaltijd, de feestvreugde elken dag weer zijn eischen en hetzij dat de „Harmonie" rondtrekt van de eene herberg naar de andere, hetzij dat elke kastelein voor eigen muziek heeft gezorgd, het gezang en gelach is niet van de lucht en de tonen van verschillende instrumenten, met meer of minder vaardigheid bespeeld, paren zich aan de jengelende draaimolen-orgels, die tot in den laten

HOREIDA, EEN TYPISCH HADRAMI STADJE

Het dicht bij den mond der Wadi Hadramaut gelegen Horeida was nog nimmer door een Europeaan bezocht

avond zonder ophouden hun deunen zullen uitgalmen. ☼ Overall wordt gegeten en gedronken en de bezoeker van de herberg, waar juist de Harmonie speelt, zal misschien wel eens op bediening moeten wachten. Maar de stamgasten weten daar wel raad op en vinden zelf den weg naar het biervat en de tapkast. Geloof maar niet, dat de waard zich ongerust maakt over hun eigenmachtig optreden: het zou te groote schande zijn, misbruik te maken van de drukte, om zich te bevoordeelen, ook al was het slechts om een glas bier te doen! ☼ En liever, dan zijn klanten te laten wachten, zal de kastelein hun het beste ter beschikking stellen. Zoo kon het gebeuren, dat in den hof een paar vaatjes bier werden aangeslagen en bekroond met een keulschen pot met boter, waar naast een dikke krentenmik een mes tot het afsnijden van een stevig stuk gereed lag, terwijl op de andere ton een vette gerookte ham den liefhebbers van een hartig brokje uitnodigde. En de eenige zorg van den gastheer bestond daarin, dat de brooden elkander vervingen, naarmate ze verdwenen en evenzoo ging het met de boter, het bier en den ham! ☼ Wien zal het verbazen, zoo in enkele uren een twintigtal brooden van vijf pond elk te zien opeten, met eenige potten boter en twee zware hammen, en dat alles doorgespoeld met vier vaten bier? ☼ Toch waren er in dit geval niet meer dan een dertigtal gasten, die in de beste stemming onderling de betaling van het gelag regelden en welgemoed verder togen, om elders weer hun goeden eetlust ter beschikking te stellen van den kastelein, wiens voorraad nog niet was uitgeput. Het gold als een soort wedstrijd, wie het langst kon volhouden: de waard met aandragen of de klanten met eten en drinken!

Een Toscaansche stad in de latere Middeleeuwen

15) DOOR
KAZIMIERZ CHLEDOWSKI

GIROLAME Gigli spreekt in zijn boek „La città diletta di Maria” de meening uit, dat geheel Siena in zekere mate een Madonna-mysterie is, waartoe bijna alles in deze stad is te herleiden. Zelfs de zwart-witte kleuren, die men zoo vaak ontmoet in Siena, zijn het zinnebeeld van den deemoed en van de vlekkeloosheid van Maria. De groote zwart-witte standaard der stad, de balzana genaamd, de zwart met wit gestreepte marmere wanden der kathedraal, zelfs de uniform der dienaren van het Palazzo publico in deze tinten, alles was als hulde aan de Madonna bedoeld. ☼ Na de overwinning bij Montaperti gevoelden de Sieneezen zich verplicht ook het leger van koning Manfred religieuze eer te betoonen; zij kozen daarom zijn schutpatroon, Sint Joris, tot vaandrig der gemeente en plechtige eerediensten werden te zijner eere ingesteld. ☼ Tegen Florence bleef de haat eeuwenlang voortduren. Het volk vernielde en verbrandde den vijandelijken Carroccio en slechts twee disselboomen van hetgeen eertijds een zegewagen geweest was, bleven gespaard en werden opgehangen boven het beeld der Moeder Gods. Thans worden ze daar nog bewaard, ofschoon op een andere plaats. De Martinella, de alarmklok der Florentijnen, lag jarenlang met uitgerukten klepel op het plein. ☼ De macht van Florence scheen voorgoed te zijn gebroken.

V

Toen het triomfeerende leger na den slag bij Montaperti terugkeerde, stond een der heftigste Guelfen, de „guel-

fissimo” Deo de’ Tolomei, voor een venster van zijn paleis. Aan de overzijde woonden de Salvani, zijn doodsvijanden. De Tolomei en de andere Guelfen wisten wat het vooruitzicht, de wraakoefening te ondergaan van hun onverbiddelijke tegenstanders, beteekende; in het gunstigste geval wachtte hun verbanning en de verwoesting van hun eigendommen. In dien tijd waren de partijen zonder genade. ☼ De held van den dag te Siena was Provenzano Salvani. Hij had in den raad den grootsten invloed en zijn meening had de overhand, toen de vernederende voorwaarden van Florence werden verworpen en men den vijand met de wapenen in de vuist zou te woord staan. Hij was een vernuftig man, maar opvliegend, wraakzuchtig en ongeloovig en evenals van den Florentijnschen veldheer bij Montaperti werd ook van hem gezegd, dat hij in een flesch een duivel bij zich droeg, die hem in alles behulpzaam was. Salvani richtte thans zijn vendetta tegen de vijandige partij en overreedde den raad, aan de Guelfische geslachten last te geven Siena te verlaten. De Tolomei, Piccolimini en vele anderen werden

gedwongen te emigreeren en aangezien de Piccolimini tot de steunpilaren der partij behoorden, slechtte men hun paleis en toren in het jaar 1266. ☼ Op Florence wilden de Ghibellijnen echter hun haat ten volle koelen. De vendetta was volgens de toenmalige begrippen een vermaak der Goden. ☼ De Guelfen in die stad verkeerden dus in uiterst benarde omstandigheden. In al hun gezinnen werden zonen en broeders beweend, het gansche volk was radeloos. ☼ De partijgangers der Ghibellijnen, die zich totnogtoe hadden schuilgehouden, gaven thans blijf van hun vreugde en hoonden de overwonnen Guelfen, wier toestand zoo hachelijk werd, dat de rijke families besloten, den zekeren ondergang niet af te wachten en daarom de stad zoo spoedig mogelijk verlieten. ☼ De meesten hunner begaven zich naar Lucca, waar de bevolking hun een, voor lieden gewoon aan gerief en overvloed, schamel verblijf verschafte. ☼ Niet slechts de Guelfen uit Florence verlieten hun vaderstad, maar ook die uit Prato, uit Pistoja, Volterra,

Foto Willinger

WAAR BLIJFT DE BAAS?

San Geminiano en andere steden en burchten van Toscane stroomden naar Lucca, uit vrees voor de gruwelijke wraakoefening der Ghibellijnen. ☼ De verbittering der Ghibellijnen op Florence was zóó groot, dat op het congres te Empoli, waar de oppermacht der partij blijvend zou worden verzekerd, de afgevaardigden van Pisa en Siena het voorstel indienden, de vijandelijke stad te verwoesten en met den grond gelijk te maken. De muren van Florence moesten verdwijnen, de bevolking zou worden verstrooid, opdat zij nimmer haar wrekende hand tegen de Ghibellijnen zou kunnen opheffen. ☼ Het congres stond onder leiding van graaf d'Anglone, den gevolmachtigde van Manfred, die blijkbaar zoo hard mogelijk tegen Florence wilde optreden; de afgevaardigden van de kleinere steden stemden eveneens in met het voorstel en het zag er naar uit alsof de volksvergadering bereid was deze afschuwelijke misdaad jegens de eigen natie te volvoeren. ☼ Toen verhief zich Farinata Uberti, gisteren nog een verrader van zijn stad, en vol verontwaardiging protesteerde hij tegen dit laaghartig voornemen. „Hoewel ik de wapenen heb opgenomen en mijn vijanden heb gevolgd”, — zoo sprak hij — „toch zal ik steeds mijn vaderstad blijven liefhebben en nimmer zal ik mijn toestemming geven, datgene met eigen hand te verwoesten, wat de vijand gespaard heeft.

(Vervolg op bladz. 207)